

SMVdanmarks idékatalog: Effektive uddannelsesklausuler

Krav om ansættelse af lærlinge i forbindelse med kommunale udbud bliver mere og mere udbredt i takt med, at praktikpladskøen og efterspørgslen på lærepladser vokser. Siden 2009 har SMVdanmarks medlemmer landet over oplevet, at kommunale udbudsmaterialer indeholder klausuler, der på forskellig vis stiller krav om ansættelse af lærlinge i forbindelse med offentlige arbejdsopgaver.

SMVdanmarks holdning er, at lokale samarbejder og udbud i fagentrepriser er langt bedre redskaber i arbejdet med at skabe flere praktikpladser end klausuler. Men hvor kommunen ønsker at anvende klausuler i udbud, er det vigtigt, at SMVdanmarks medlemmer har redskaberne til at præge klausulernes indhold og formuleringer.

Klausulerne udformes lokalt meget forskelligt, og heldigvis diskuteres klausulerne ofte med lokale håndværker- og industriforeninger og/eller lokale afdelinger af brancheorganisationer o.lign., inden de vedtages.

Med dette idékatalog giver SMVdanmark inspiration til de virksomheder og foreninger, der diskuterer klausulerne med kommunerne. Idékataloget er en konkret oversigt over, hvad både virksomheder, foreninger og kommuner skal være opmærksomme på, når klausulerne formuleres, for der er mange faldgruber, der i virkeligheden kan gøre klausulerne kontraproduktive.

Tag dialogen med de lokale virksomheder

SMVdanmark anbefaler, at kommunen tager en grundig dialog med lokale virksomheder, inden man formulerer de generelle uddannelsesklausuler. Her kan man med fordel inddrage lokale håndværker- og industriforeninger, erhvervsforeninger etc., som kan bidrage med viden om områdets virksomheder, potentielle praktikpladser m.v. Dialogen kan medvirke til, at eventuelle klausuler formuleres, så de genererer praktikpladser i lokalområdet.

Undlad krav om nettotilvækst

Den kommunale dagsorden om, at klausuler skal give flere praktikpladser, er forståelig. Man skal blot holde sig for øje, at konkrete krav om nettotilvækst medfører unfair konkurrence ift. de virksomheder, der i forvejen uddanner lærlinge – uanset krav om klausuler. SMVdanmark anbefaler derfor, at krav om nettotilvækst udelades af klausulerne, men at der alene fokuseres på, om bydende virksomheder beskæftiger lærlinge.

Hold klausuler om praktikpladser og andre sociale klausuler adskilt

SMVdanmark anbefaler, at klausuler alene indeholder krav om praktikpladser og ikke krav om fx ledige i virksomhedspraktik eller løntilskud. Ansvar for personer med ringe tilknytning til arbejdsmarkedet bør ikke ensidigt lægges på virksomheder, der byder på kommunale opgaver. Derimod bør ansvaret fordeles på den samlede bestand af virksomheder i lokalområdet – også virksomheder uden interesse i kommunale opgaver.

Klausulerne kan være kontraproduktive

Brugen af klausuler indebærer en risiko for, at de mange virksomheder, der ansætter lærlinge uden om klausuler, venter med at ansætte den næste lærling, til en offentlig opgave er i hus.

Tilrettelæg de kommunale udbud SMV-venligt

SMVdanmark anbefaler, at kommuner og andre offentlige udbydere i højere grad anvender redskaber som mindre entrepriser og fagentrepriser i bestræbelserne på at etablere flere praktikpladser. Tilrettelægges den kommunale udbudspolitik, så små og mellemstore virksomheder har reelle muligheder for at afgive tilbud, vil man hurtigt høste en gevinst på praktikpladsområdet, da små og mellemstore virksomheder tager det største uddannelsesansvar – også uden uddannelsesklausuler.

Eksport af praktikpladser

Man skal være bevidst om, at en udbudspolitik, der tilrettelægges, så lokale virksomheder har gode muligheder for at byde, sikrer, at praktikpladserne bliver i lokalområdet. Samtidig øger en udbudspolitik med lokal forankring mulighederne for mange andre samarbejder. Man fratager lokale virksomheder incitamentet til og muligheden for at samarbejde om fx virksomhedsforlagt undervisning, praktikforløb for ledige etc., hvis udbudspolitikken er tilrettelagt, så arbejdspladserne – og praktikpladserne – eksporteres ud af lokalområdet.

Gør klausulerne enkle

Kommunale udbud er svært tilgængeligt læsestof. SMVdanmark anbefaler derfor, at klausulerne i deres fulde udstrækning formuleres enkelt, så det bliver overskueligt og klart, hvad virksomhederne forpligtes på.

Bløde krav om tilknytning til opgaven

SMVdanmark anbefaler, at krav om, at de ansatte lærlinge skal arbejde konkret på den opgave, som klausulen er tilknyttet, formuleres bredest muligt. Præcise krav om lærlinges tilknytning til opgaven kan være uforenelige med lærlingens uddannelsesplan, da denne ikke nødvendigvis harmonerer med opgaverne i og tidsrammen for den enkelte opgave. Er kravet meget konkret formuleret, kan det reelt forhindre virksomheder med allerede ansatte lærlinge i at byde på opgaven.

Brug faste beløb og tidsrammer

Klausuler er ikke velegnede på alle udbud, og SMVdanmark anbefaler derfor, at der opstilles både økonomiske og tidsmæssige kriterier for, hvornår et udbud evt. skal indeholde en uddannelsesklausul, og hvornår klausuler ikke giver mening.

Saglighed, ikke-diskrimination og konkrete vurderinger

Det er vigtigt, at udbyder er opmærksom på, at uddannelsesklausuler skal kunne begrundes sagligt i hvert enkelt tilfælde, og at klausuler ikke må være diskriminerende. I denne sammenhæng anbefaler SMVdanmark, at alle udbud vurderes konkret i forhold til, om en uddannelsesklausul skal anvendes. Udbuddet kan være så begrænset i omfang eller indhold, at en klausul ikke giver mening, ligesom opgaven kan have et indhold, der ikke giver mulighed for hverken at ansætte eller beskæftige en lærling.